

*En fiskarson från
Möja minns*

Ove Lindenås

Skärgårdsgalleriet HB

Förord

MINA BERÄTTELSE utgår i första hand från egna upplevelser och i andra hand från det som andra, främst min far Sven Lindén, har berättat för mig.

I vissa fall bygger de på böcker jag läst. Det är min förhoppning att många skall finna glädje i att läsa vad jag skrivit. Jag vill också dokumentera sådant som annars riskerar att glömmas bort. Jag tillhör den sista generationen som upplevt säljakt, jordgubbsodling och fiske på den tid de blomstrade.

Sedan är det också min ambition att se till att de skärgårdsbor som gått ur tiden inte blir bortglömda.

De var ju ofta speciella och förde ett hårt och mödosamt liv på helt andra villkor än dagens skärgårdsbor. Jag är stolt över att ha anor långt bak i tiden i en skärgårdssläkt. Min Möjasläkt, på min farfars sida, heter Pettersson och har funnits på Möja troligen sedan 1600-talet. Skärgårdsrötterna kan vara längre på min farmors sida vars far kom från Rödlöga.

Jag känner speciell tacksamhet mot de personer som stöttat mig i mitt skrivande inom familjekretsen, kamratkretsen och framförallt till den Neptunibroder som uppmanade mig att sätta på pränt det jag har upplevt och hört talas om. Jag avgav ett löfte till honom att göra detta.

När jag började och skriva var det meningen att göra det bara för eget bruk. Men, sedan jag har märkt att mina skrivelser om skärgården på Facebook blivit så uppskattade, har jag förstått att det är meningsfullt att skriva en bok.

Möjagubbar

MÖJAGUBBAR är fortfarande ett begrepp i stora delar av vårt land och speciellt i Stockholmstrakten. Jag menar då inte äldre män på Möja, utan Möjajordgubbar.

De första jordgubbsodlingarna startades på Möjaöarna i början av 1900-talet och en av de första odlarna var min farfar Emil Pettersson i Långvik. Det sägs att den första jordgubbsplantan kom till Möja från Husarö och min far, Sven Lindenås, hade in på 1960-talet en jordgubbsort som kallades »Husarö«. Den lär ha kallats »Inga« på andra ställen i Sverige.

Anledningen till att jordgubbsodlingen blev så framgångsrik på Möjaöarna var att klimatet och jordmånen passade så väl för jordgubbarna. Dessutom var det ett bra komplement till de traditionella skärgårdsnäringarna fiske, jordbruk och boskapsskötsel.

Man måste dock hela tiden räkna med att skörden kunde slå fel om det vart för varmt – då torkade allt bort, om det vart för fuktigt – då ruttnade det mesta, eller om frosten kom sent och tog jordgubbsplantornas blommor, så att någon fruktsättning inte kunde ske.

När det regnade gick det inte att plocka direkt i kartongerna, utan man måste först plocka i spånkorgar, låta vätan rinna av och sedan slå över bären i jordgubbskartongerna. Under min barndom var kartongerna inte så lätta att sätta ihop som de är idag. Två kartonger satt ihop. Man fick riva isär dessa och sedan vika ett flertal flikar för att få ihop dem. Detta var ett arbete som barnen ofta utförde till en ersättning på 1 öre per kartong. En annan sysselsättning för barnen var att sätta kartonger i jordgubbsställ. Detta arbete renderade i en ersättning på 5 öre per ställ.

Plockningen utfördes på ackord och jag minns att det betalades 8 öre/liter för att senare höjas till 11 och 19 öre.

Under 1970-talet fick man 50 öre. Min farbror Erland brukade ofta locka över mig till honom genom att erbjuda ett par öre mera per liter.

Plockningssäsongen pågick oftast under en dryg månad, från slutet

av juni till början av augusti. Ett år minns jag speciellt då vi började plocka till midsommar och slutade först den 2:a september. Jag kunde inte vara med och plocka sista veckan, då skolan hade börjat.

Jordgubbssorten Husarö var söta och stora och fyllde kartongerna snabbt. Det hade den nackdelen att de inte var så hållbara och lämpade sig inte för att frysa in. Därför ersattes de på 1960-talet av mera hållbara sorter såsom Senga, Sengana och Senga-Sengana. Andra sorter som förekom före djupfrysningens intåg var Dursäven, Idun och Möja.

De sista bären under säsongen plockades till saft och sylt, men bären för infrysning plockades i mitten av skördeperioden.

Det är inte så allmänt känt att en stor del av odlingarna fanns på öarna öster och norr om Möja, även om det fanns stora odlingar på Stora Möja och Södermöja. Det fanns ett tiotal jordgubbsodlare i varje by på Möja. Odlingarnas storlek varierade. Min far var en av de största odlarna och hade som mest ca. 30000 plantor. Han hade sina odlingar på Långvik Storö samt arrenderade två odlingar på Norrö av vilka han själv odlade upp en med endast handkraft.

Även jag var jordgubbsodlare under min uppväxttid och hade som mest mellan 1000 och 2000 stycken jordgubbsplantor.

Att odla upp skogsmark var ett mycket tungt och tidsödande arbete. Först måste man såga/hugga ned alla träd och ta bort rötter och stubbar. I bästa fall hade man tillgång till stubbrytare. Sedan skulle man bearbeta marken stegvis för att ta bort alla stenar och luckra upp marken. Allt gjordes med handkraft och verktygen var spade, såg, järnspett och korp. Stötte man på stora stenar och berg måste man spränga. Borrhålen gjordes för hand på så sätt att en man höll i boren, medan en annan slog på den med en slägga.

Stenarna lades i stenrösen vid sidan av odlingarna.

Det gällde också att ordna dräneringen genom ordentliga öppna diken och täckdiken. Från odlingen grävdes ett större utfallsdike för att leda bort vattnet.

Jag har själv varit med om att odla upp mark på det traditionella sättet på 1960-talet. Speciellt med tanke på allt arbete som nedlagts att odla upp markerna är det mycket synd att flertalet odlingar växer igen.